

דיני ענית אמן ומעלתה

יהונתן כלף ותור לוי

כיתה ח'

משמעות האמן:

משמעות האמן היא האמנת הדברים מלשון אמונה. כלומר, אדם שעונה אמן אומר שדברי המברך אמת הם. ולכן על כל דבר או ברכה שהוא משבח את בורא עולם אנחנו עונים אמן - ופירושו אני מאמין בדברי המברך. כמו שאדם מברך על פרי: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי העץ". העונה אמן אומר שזה אמת שה' ברא את כל סוגי הפרות.

שכר העונה אמן:

מזכה את בני דורו

נאמר:

"פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" - ודרשו חז"ל: אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמונים.

גוי בפסוק זה הוא לשון רבים. ואם כך שואל בעל ה"שומר אמונים" יש לדקדק הרי כאן מדובר על יחיד העונה אמן. ואם כן ראוי לומר: ויבוא איש שאומר אמונים? מסביר ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל: הגמרא במס' עירובין (נד) מספרת על רבי פרידה שבזכות התמסרותו בלומדו ארבע מאות פעמים נוספות עם אותו תלמיד, זכה שיצאה בת קול ואמרה זו וזו תנו לו. ורבי פרידה ובני דורו מזומנים לעולם הבא.

מכאן, שיכול האדם על ידי עשיית מצוה בכונה "בכל כוחו", לזכות לא רק את עצמו אלא אף את אחרים. כמו שכתוב בפסוק "איש אמונות רב ברכות" - כל מי שהוא נאמן הקב"ה מביא ברכות על ידו. "נאמן" - כלומר הפועל בכל כוחו כמי שיש לו ברית ידידות עם חבריו. מכאן לומדים ש"איש אמונות" המתמסר לענות אמן "בכל כוחו" - בנאמנות" מזכה בזה גם את כל בני

דורו. ובזה דיוק הלשון ויבוא "גוי" צדיק - שהיא כנוי לרבים, שהרי הוא מזכה על ידי עניית
אמן בכל כוחו את הרבים. כי מידה זו של "איש אמונות" גורמת להשפיע משמים שפע רב של
טובה וברכה לבריות והקב"ה מביא ברכה על ידו.

בורא מלאך המליץ עליו טוב

כתוב: "ויהי אמן את הדסה" - אמן בגימטריא "מלאך" - מפרש ה"רוקח": ללמדך
שמלאך היה שומר עליה, שאותם אמנים שהורגלה לענות בבית מרדכי, אותם אמנים
נצר ה' בחיקו ואותם מלאכים שנבראו מהם, הם אלו שליוו את אסתר בימי החושך
להיות דבוקה באמונתה ולהיות נושאת חן וחסד בעיני כל רואיה.

נפתחים לפניו שערי גן עדן

אמר ריש לקיש: "כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן". המהרש"א בביאורו
למאמר חז"ל זה מקשה מדוע אומר ריש לקיש "פותחין לו שערי גן עדן" - בלשון
רבים? - מכאן לומדים כי העונה אמן בכל כוחו זוכה לא רק לפתיחת שער גן עדן, אלא
גם לפתיחת שערים רבים המצויים בגן עדן. והיינו שישנם בעומק גן עדן שערים לפנים
משערים וכל השערים הללו נפתחים לפניו.

הלכות האמן

סוגי האמן שאין לענות

במסכת ברכות (מז). במשנה כתוב:

"תנו רבנן אין עונים לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה ולא יזרוק ברכה
מפיו. בן עזאי אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים, חטופה יתחטפו ימיו,
קטופה יתקטפו ימיו. וכל המאריך באמן מאריכים לו ימיו ושנותיו."

אמן חטופה - שלא יחטף וימהר לענות קודם שסים המברך ולכן יש להיזהר לענות
אמן רק לאחר שסיים המברך את כל התיבה האחרונה של הברכה. {שו"ע קכד ח"א}

אמן קטופה - שמחסר קריאת הנו"ן. ואינו מוציא האות מפיו באפן שהיא נכרת. וכן אם מחסר האל"ף או המ"ם שהוא בכלל אמן קטופה. וכן אם נחלק המילה ואומר א-מן. {שו"ע קכד ח"}

אמן יתומה - אם לא עונה על הברכה מיד אלא לאחר זמן זו אמן יתומה. וכל שהוא בפרק זמן של תוך כדי דיבור יכול לענות. וכן ברכה שהוא צריך לצאת בה לידי חובה, וכמו שהש"ץ מברך אותה וזה לא שומע, אף על פי שיודע איזה ברכה מברך הש"ץ, מאחר שלא שמעה לא יענה אחריו אמן. טעה ואמר אמן יתומה נכון שיאמר "ברוך שם כבוד מלאכתו לעולם ועד."

העונה אמן לא יגביה קולו יותר מן המברך שנאמר "גדלו לה" איתי ונרוממה שמו יחדיו" וכן בכל דבר שעונים על אמירת אחרים לא יגביה קולו יותר מהם (שו"ע קכד יב). והיכא שהמנין מצומצם, מותר לעונה שיגביה קולו כדי לעורר את הציבור שיענו. ואדרבה מצווה כעביד, למנוע ברכות לבטלה (שו"ת לב חיים חג' סב).

ויענה אמן כשיעור זמן אמירת מלך נאמן, ויש אומרים שיש להרהר אל מלך נאמן שעונה אמן שפירוש אמן הוא אל מלך נאמן (שו"ע קכד ח').

ויש לש"ץ שמחזיר את התפילה להמתין מעט אחר שסיים הברכה כדי שיענו הציבור אמן קודם שיתחיל בברכה שאחריה. כי אם לא הפסיק והתחיל ברכה שאחריה מיד ולא הספיקו הציבור לענות אמן אסור לקהל לענות אמן. מאחר שכבר התחיל את הברכה שאחריה. ואיסור ביטול האמן על הש"ץ (באור"ח תרומה יב)

האומר את הקדיש ותכף לפני שהספיקו לענות הציבור אמן התחיל האומר לומר את הברכה שאחריה, אין לענות אמן אחריו (עוד יוסף חי וחי כא')

כששומע האדם הזכרת השם בכל ברכה יאמר "ברוך הוא וברוך שמו" ובסוף הברכה יענה אמן כראוי (שו"ע קכ"ד ה'). ואם המברך רץ ואין מספיקים לומר גם "ברוך הוא וברוך שמו" וגם אמן, עדיף לשתוק ולא לומר "ברוך הוא וברוך שמו" כדי לענות תכף אמן בסיום הברכה, היות וענית אמן קודמת ל"ברוך הוא וברוך שמו".

פעם נהגו להביא תינוקות של בית רבן לבית הכנסת שיענו אמן ואמן יהא שמא רבא בקול ובכוונה. כי כשהתינוק עונה אמן מיד יש לו חלק לעולם הבא. ודוקא אם הגיעו לחינוך שיכול להרגילם לישב באימה ובריאה. אבל אם לא הגיעו לחינוך לא יביאם כי הם משחקים בבית הכנסת ומחללים קדושת בית הכנסת וגם מבבללים את המתפללים (משנ"ב קכד ס"ק כח').

סיפור מדהים על מעלת ה"אמן"!

לא עלינו, נפטרה אמא צעירה לבנות קטנות, כשהבכורה היא בת שמונה. הבת הבכורה, שחשה ודאי, יחד עם שאר אחיותיה, עצבות גדולה, הלכה ופגשה אדמו"ר גדול, ואמרה לו, שהיא רוצה לעזור לאמא שלה. שהיא רוצה לעשות משהו למענה. האדמו"ר שאל אותה, מה את רוצה לעשות? והיא אמרה שהיא רוצה לומר קדיש כדי שיענו אמן לעילוי נשמת אמה. משום שאין לה אחים.

האדמו"ר אמר לה: אמנם את הקדיש אינך יכולה לומר, אך יש דבר עצום שאת יכולה לעשות, על מנת שיאמרו "אמנים" לעילוי נשמת אמן. בכל פעם שאת אוכלת או שותה, דאגי שתמיד יענו "אמן" לאחר הברכה. וזה יחשב להמוני "אמנים" בשביל אמא. הילדה כמובן שמחה והתרגשה מאוד על שכעת תעזור לאמה היקרה.

ואכן כך עשתה הילדה. בבית הספר, בארוחות, תמיד ברכה הילדה בקול רם, וכל חברותיה ענו "אמן" חזק.

אך קרה יום אחד, שכל כיתתה נסעה לטיול שנתי, והיא לא נסעה, וגם אחיותיה ואביה לא היו בבית. וכשחזרה מבית הספר בצהריים, היתה צמאה מאוד בגלל שהיה מאוד חם, אך לא היה מי שיענה "אמן" בשביל אמה. החליטה הילדה, שלמרות הצימאון הגדול, היא קיבלה על עצמה שלא לאכול ולשתות מבלי שמישהו יענה אמן, וכך היא חיכתה עד השעה חמש בצהריים, עת הגיעו אחיותיה הקטנות לבית. ומיד כשנכנסו אחיותיה לבית, רצה הילדה הבכורה, ומילאה כוס מים, וברכה בהתרגשות ובכוונה: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, שהכל נהיה בדברו" - "אמן"! ענו אחיותיה בכוונה גדולה. ואז ברכה על עוד משהו לאכול כי היתה גם רעבה מאוד...ועוד אמן גדול נשמע מבין כותלי הבית.

מיד החלה הילדה הבכורה לבכות מרוב התרגשות גדולה, וכשנשאלה לפרש הבכי הפתאומי, סיפרה שחיכתה ארבע שעות עד ששתתה ואכלה משהו, כדי שיענו אמן בשביל אמא. וכעת היא מאוד שמחה על שעמדה בכך. כל האחיות בכו מגעגוע לאמהן ונרדמו כשדמעות בעיניהן.

בלילה, חלמה הילדה הבכורה על אמה, שסיפרה לה שבזכות ה"אמנים" שהיא גורמת לאנשים לענות, ובזכות ה"אמנים" של אותו יום, העלו אותה (את האמא) לדרגות גבוהות מאוד בשמיים, וברכו אותה על שיש לה ילדה כזו. וזה עושה לה נחת רוח גדול וכן אמא שלה גילתה לה סוד, שלאמא של חברה שלה בכיתה, יש גם מחלה קשה, אך בזכות האמנים שענו בכיתה לעילוי נשמתה, נוצרו מלאכים טובים, מליצי יושר, על אותה אמא חולה של החברה, ובזכות

זה - היא תתרפא. ואמה אמרה לה שתלך לאותה חברה ותספר לה זאת, שאמה תתרפא בקרוב ברפואה שלימה.

ואכן כך היה, מה שנאמר לילדה בחלום, אכן התגשם, והקב"ה ריפא את האמא של החברה ברפואה שלימה, בניגוד לדעת הרופאים.

עד כמה גדולה מעלתה של מילה אחת עם כוונה - אמן.